

ẢNH HƯỞNG CỦA CÔNG NGHIỆP VĂN HOÁ ĐẾN CÁC SÁNG TÁC THƠ THIẾU NHI ĐƯƠNG ĐẠI

Phạm Thị Tuyết Ngân, Phan Trang Thu, Nguyễn Hồng Nguyệt Như, Huỳnh Phạm Mỹ Uyên
Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Bài viết tập trung vào việc tìm hiểu ảnh hưởng của công nghiệp văn hoá đến các sáng tác thơ thiếu nhi đương đại. Trong bối cảnh toàn cầu hoá và sự phát triển mạnh mẽ của công nghiệp văn hoá, các tác phẩm thơ thiếu nhi không chỉ phản ánh những giá trị truyền thống mà còn tiếp thu và biến đổi theo những xu hướng mới. Từ đây, văn học thiếu nhi nước nhà nói chung và thơ thiếu nhi nói riêng đối diện với những thách thức và cơ hội mới.

Từ khoá: công nghiệp văn hoá, thơ thiếu nhi, toàn cầu hoá.

THE INFLUENCE OF THE CULTURAL INDUSTRY ON CONTEMPORARY CHILDREN'S POETRY CREATIONS

Pham Thi Tuyen Ngan, Phan Trang Thu, Nguyen Hong Nguyet Nhu, Huynh Pham My Uyen
Ho Chi Minh City University of Education

Abstract: This paper focuses on exploring the impact of the culture industry on contemporary children's poetry. In the context of globalization and the rapid development of the culture industry, children's poetry not only reflects traditional values but also absorbs and transforms according to new trends. From this perspective, domestic children's literature in general and children's poetry in particular face new challenges and opportunities.

Keywords: culture industry, children's poetry, globalization.

Nhận bài: 07/11/2024

Phản biện: 28/11/2024

Duyệt đăng: 03/12/2024

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Văn học nghệ thuật là một trong những yếu tố quan trọng góp phần hình thành và phát triển công nghiệp văn hoá. Sự phát triển của các sản phẩm văn hoá đại chúng đã tạo ra môi trường mới, thúc đẩy sự phát triển kinh tế. Công nghiệp văn hoá sẽ tiếp tục đóng vai trò quan trọng trong việc định hình văn học thiếu nhi nước nhà nói chung và thơ thiếu nhi nói riêng, góp phần xây dựng nền văn hoá phong phú và đa dạng. Tìm hiểu tác động của công nghiệp văn hoá đối với sáng tác thơ thiếu nhi đương đại sẽ cho thấy tầm quan trọng của việc duy trì và phát triển thể loại này.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Công nghiệp văn hoá

Tại Hội nghị tập huấn văn học, nghệ thuật năm 2024 do Thành ủy Thành phố Hồ Chí Minh và Hội đồng Lý luận, phê bình văn học, nghệ thuật tổ chức, ở chuyên đề Vai trò của văn học, nghệ thuật trong sự phát triển công nghiệp văn hoá ở nước ta hiện nay, PGS.TS Nguyễn Thế Kỷ cho rằng công nghiệp văn hoá là “các hoạt động dựa trên sự sáng tạo, sản xuất, quảng bá, phân phối các sản phẩm và dịch vụ có bản chất vật thể hoặc phi vật thể

liên quan đến văn hoá, nghệ thuật, tạo ra giá trị tăng cao, vừa thu về những nguồn lợi kinh tế lớn, vừa tác động sâu sắc đến văn hoá, xã hội và bản sắc dân tộc”. Công nghiệp văn hoá có vai trò quan trọng nhờ tính sáng tạo, giá trị thương mại, ứng dụng công nghệ và xu hướng toàn cầu hoá. Các sản phẩm như âm nhạc, phim ảnh, sách và trò chơi điện tử mang dấu ấn độc đáo, không chỉ đem lại giá trị tinh thần mà còn được thương mại hoá qua bán vé, bản quyền và quảng cáo. Công nghệ số giúp sản xuất và phân phối sản phẩm hiệu quả, mở rộng tiếp cận thị trường toàn cầu và thúc đẩy giao thoa văn hoá.

Văn học nghệ thuật góp phần tạo ra các ngành công nghiệp văn hoá có giá trị kinh tế, văn hoá cao như: sản xuất phim và truyền hình, âm nhạc và nghệ thuật biểu diễn, xuất bản sách, báo và tạp chí, thiết kế thời trang và nội thất, thủ công mỹ nghệ, du lịch văn hoá... Tại Việt Nam, công nghiệp văn hoá ngày càng được chú trọng với các chiến lược phát triển nhằm khai thác tối đa tiềm năng sáng tạo của dân tộc, thúc đẩy hội nhập quốc tế và đóng góp vào tăng trưởng kinh tế quốc gia.

Những ngành này không chỉ mang lại giá trị kinh tế mà còn góp phần quảng bá hình ảnh đất nước và giữ gìn bản sắc văn hoá dân tộc.

2.2. Thơ thiếu nhi đương đại

Thơ thiếu nhi đương đại tại Việt Nam không chỉ mang tính sáng tạo mà còn gần gũi với cuộc sống của trẻ em, phản ánh sâu sắc những vấn đề xã hội, tâm lý và cảm xúc của lứa tuổi trẻ thơ. Các nhà thơ đã khéo léo vận dụng ngôn ngữ trong sáng, kết hợp các hình ảnh sinh động, hòa quyện với vẻ đẹp của thiên nhiên, chớp cánh những giấc mơ bay bổng và hành trình trưởng thành của trẻ. Qua từng vần thơ, thế giới tuổi thơ hiện lên vừa chân thực vừa kỳ diệu, mở ra không gian để trẻ em khám phá và nuôi dưỡng tâm hồn. Ngoài các chủ đề vui tươi, thơ thiếu nhi còn đề cập đến tình cảm với gia đình, nhà trường, tình bạn, với quê hương đất nước. Trần Mạnh Hào, Nguyễn Hoàng Sơn, Đinh Thị Hằng, Cao Xuân Sơn, Nguyễn Lâm Thắng, Thụy Anh, Nguyễn Thế Hoàng Linh, Hồ Huy Sơn... đã tạo nên những tác phẩm giàu giá trị giáo dục.

Mỗi dịp lễ ra trường, bài hát "Tạm biệt búp bê" được phổ nhạc từ bài thơ cùng tên lại vang lên, gợi nhắc biết bao cảm xúc chia tay ngây ngô của các bạn nhỏ. Bài hát này, với lời thơ trong sáng và giàu ý nghĩa, là một ví dụ tiêu biểu cho sự ứng dụng thơ thiếu nhi vào âm nhạc, vừa gần gũi vừa sâu sắc, chạm đến trái tim cả trẻ em lẫn người lớn:

“Tạm biệt búp bê thân yêu
Tạm biệt gấu Misa nhé
Tạm biệt thỏ trắng xinh xinh
Mai tôi vào lớp một rồi
Nhớ lắm! Quên sao được
Trường mầm non thân yêu!”

“Tạm biệt búp bê” - Nguyễn Trọng Hoàn

Thơ thiếu nhi cũng phản ánh sự giao thoa giữa các nền văn hoá, khuyến khích sáng tạo và giao lưu quốc tế. Công nghiệp văn hoá kết hợp thơ với âm nhạc tạo ra các sản phẩm dễ tiếp cận, thu hút trẻ em, giúp trẻ tiếp thu các giá trị văn hoá. Bài thơ “Ngày đầu đến lớp” của nhà thơ Nguyễn Đặng Viên Phương đã được nhạc sỹ Nguyễn Ngọc Thiện phổ nhạc thành ca khúc nổi tiếng “Ngày đầu tiên đi học” đến nay vẫn ngân vang khắp các trường học trên cả nước:

“Ngày đầu tiên thế đó
Cô giáo như mẹ hiền
Em bây giờ cứ ngỡ
Cô giáo là cô tiên

III. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Từ sau năm 1986, với sự đổi mới tư duy nghệ thuật, quan niệm về văn học và hiện thực, cách nhìn nhận giá trị văn học của giới nghiên cứu phê bình và sáng tác đã thực sự đổi khác. Thực tiễn sáng tác từ sau 1986 đến nay cho thấy, các nhà thơ đã luôn có ý thức kết hợp yếu tố đại chúng và tinh hoa trong cảm hứng sáng tạo nhằm mở rộng phạm vi độc giả. Trong không gian văn hoá, văn học đương đại có cơ hội tiếp cận gần hơn với đại chúng. Công nghiệp văn hoá, với sự phát triển mạnh mẽ của các phương tiện truyền thông và công nghệ số, đã tác động sâu sắc đến mọi mặt của cuộc sống bao gồm cả các sáng tác thơ thiếu nhi. Sự tác động này mang đến cả những cơ hội và thách thức mới cho các nhà thơ trẻ.

3.1. Cơ hội

Công nghiệp văn hoá giúp thơ thiếu nhi tiếp cận được với đông đảo độc giả trẻ, không chỉ ở các thành phố lớn mà còn ở cả vùng nông thôn, nhờ vào sự phổ biến của sách điện tử, các ứng dụng đọc sách và các kênh truyền thông trực tuyến. Các bài thơ dành cho mùa lễ hội lớn được phổ nhạc dần chiếm lĩnh thị trường như dịp trung thu, Tết Nguyên đán, mùa hè và Giáng sinh hằng năm... đến gần hơn với các em thiếu nhi.

“Năm tay hát vang lên nào!

Đêm trung thu đẹp biết bao!

Năm tay múa vui đêm này

Bạn ơi! bốn phương về đây!...”

“Đêm trung thu” – Nguyễn Lâm Thắng

Các nền tảng mạng xã hội và diễn đàn trực tuyến đã tạo điều kiện cho các nhà thơ trẻ giao lưu, chia sẻ kinh nghiệm. Mở rộng mạng lưới giao lưu, các nhà thơ có thể chia sẻ những kinh nghiệm sáng tác, những khó khăn và thành công trong quá trình làm thơ. Mạng xã hội cũng là nơi để các nhà thơ cùng nhau thực hiện các dự án sáng tạo, tạo ra những sản phẩm văn học chất lượng cao. Các nhà thơ thiếu nhi đã sáng tạo và trình bày bằng nhiều hình thức đa dạng như thơ ca kết hợp với âm nhạc, video, hình ảnh, đáp ứng nhu cầu của người đọc trẻ tuổi. Một số bài thơ về cuộc sống được phổ nhạc có âm hưởng vui tươi dễ dàng tiếp cận với trẻ em. Nhiều tên tuổi mới nổi gần đây như bé Candy Ngọc Hà, Mai Vy, Khánh Vy... đã trình bày những bài hát thiếu nhi được phổ nhạc vô cùng sôi động trên nhiều nền tảng trực tuyến. Ca sĩ nhí Candy Ngọc Hà đã thể hiện rất thành công bài hát được phổ nhạc từ bài thơ cùng tên “Đường và chân” của Xuân Tú:

“Đường và chân
Là đôi bạn thân
Chân đi chơi
Chân đi học...”

3.2. Thách thức

Để tồn tại và phát triển trong thị trường sách đầy cạnh tranh, các nhà thơ trẻ phải đối mặt với áp lực tạo ra những tác phẩm đáp ứng nhu cầu của thị trường, đôi khi dẫn đến việc thương mại hoá quá mức và làm giảm giá trị nghệ thuật của tác phẩm. Công nghiệp văn hoá đồng nghĩa với việc văn hoá trở thành một sản phẩm tiêu thụ trên thị trường. Các nhà xuất bản, các đơn vị sản xuất nội dung luôn tìm kiếm những sản phẩm có tính thị trường cao để đáp ứng thị hiếu thị trường. Khi văn hoá trở thành một sản phẩm hàng hoá, các yếu tố như: độ “hot”, xu hướng, khả năng sinh lời... sẽ chi phối không ít đến quá trình sáng tạo. Hiện nay, hiện tượng Crybaby là một biểu hiện điển hình của tâm lý FOMO (Fear of Missing Out – nỗi sợ bỏ lỡ) của người trẻ. Người trẻ ngày nay thường lo sợ mình sẽ thua thiệt nếu không bắt kịp xu hướng, hoặc không sở hữu những sản phẩm giới hạn mà bạn bè mình đã có.

Để thu hút độc giả, các nhà thơ trẻ có thể dễ dàng rơi vào tình trạng bất chước, làm giảm tính độc đáo và sáng tạo trong tác phẩm của mình.

Vì vậy, các nhà thơ trẻ khó định hình phong cách riêng. Các nhà thơ trẻ cần vừa tận dụng những lợi thế của công nghệ để tạo ra tác phẩm có giá trị nhưng vẫn gìn giữ giá trị truyền thống và phải đổi mới sáng tạo. Gần nhất, thể loại thơ tự do dần dần có chỗ đứng trên thị trường, sáng tạo trong cách truyền đạt ý nghĩa hơn, không gò bó rập khuôn so với những thể loại quen thuộc trước đó.

IV. KẾT LUẬN

Công nghiệp văn hoá đã tạo ra những ảnh hưởng đáng kể đối với phong trào sáng tác thơ thiếu nhi đương đại Việt Nam. Sự phát triển nhanh chóng của các kênh truyền thông và sản phẩm văn hoá đại chúng đã mang lại nhiều cơ hội đưa thơ thiếu nhi đến với nhiều bạn đọc hơn, góp phần kích thích sự sáng tạo và đổi mới trong nội dung và hình thức thơ. Tuy nhiên, bên cạnh những thuận lợi ấy, công nghiệp văn hoá cũng đặt ra những thách thức không nhỏ, để tiếp tục duy trì và phát triển nền văn học thiếu nhi nói chung và thơ thiếu nhi nói riêng giàu bản sắc và nhân văn, cần có sự chung tay của cả cộng đồng, từ đội ngũ tác giả, nhà xuất bản, đến các bậc cha mẹ và thầy cô giáo các bạn đọc nhỏ tuổi. Chỉ khi ấy, thơ thiếu nhi mới có thể phát triển vững bền và là nguồn cảm hứng bất tận đối với các thế hệ trẻ.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Lê Phương (2024), Phát triển công nghiệp văn hoá gắn liền với văn học nghệ thuật. Truy cập tại link:

<https://vovworld.vn/vi-VN/tap-chi-van-nghe/phat-trien-cong-nghiep-van-hoa-gan-lien-voi-van-hoc-nghe-thuat-1307438.vov>

Nguyễn Đặng Nguyên Phương, Ngày đầu đến lớp. Truy cập tại link:

<https://www.thivien.net/Nguy%E1%BB%85n-%C4%90%E1%BA%B7ng-Vi%C3%AAAn-Ph%C6%B0%C6%A1ng/Ng%C3%A0y-%C4%91%E1%BA%A7u-%C4%91%E1%BA%BFn-1%E1%BB%9Bp/poem-TDdiSyamq0qhH4sRVm1oZA>

Nguyễn Lâm Thắng, Đêm trung thu. Truy cập tại link:

https://www.thivien.net/Nguy%E1%BB%85n-L%C3%A3m-Th%E1%BA%AFng/%C4%90%C3%AAm-trung-thu/poem-YVcsINUCFXEbPzkcicceIw#google_vignette

Nguyễn Trọng Hoàn, Tạm biệt búp bê thân yêu. Truy cập tại link:

<https://mnbinhtridong.hcm.edu.vn/tin-tuc-su-kien/tam-biet-bup-be-than-yeu-tam-biet-gau-misa-nhe-tam-biet-tho-trang-xinh-xinh-mai/ctmb/44084/527479>

Thành ủy Thành phố Hồ Chí Minh – Hội đồng Lý luận, phê bình văn học, nghệ thuật (2024), Tài liệu chuyên đề Hội nghị tập huấn văn học, nghệ thuật, TP.HCM.

Xuân Từ, Đường và chân. Truy cập tại link:

<https://mlienhiiep.vinhphuc.edu.vn/tuyen-tap-tho-ca-truyenj-ke-cau-do-3t/3-bai-tho-duong-va-chan-c18325-491643.aspx>